

**CONTRIBUȚII LA VALORIFICAREA
CERCETĂRII ETNOMUZICOLOGICE ARĂDENE:
IOAN T. FLOREA**

**CONTRIBUTIONS TO THE VALORISATION
OF ETHNOMUSICOLOGICAL RESEARCH IN ARAD COUNTY:
IOAN T. FLOREA**

VERONICA LAURA DEMENESCU

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad
veronica.demenescu@uav.ro
ORCID ID: 0000-0003-1902-5569

ION ALEXANDRU ARDEREANU

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad
ion.ardereanu@uav.ro
ORCID ID: 0000-0002-5717-7769

Abstract: *The article analyzes the contributions of ethnomusicologist Ioan T. Florea to the research and valorization of traditional musical heritage in Arad County, with a focus on the volume Folclor muzical din județul Arad. 500 melodii de joc (1974). The study highlights the importance of this work in the context of the maturation of Romanian ethnomusicology, comments on the field methodology used by Florea, the procedures for classifying the repertoire and the documentary relevance of the collected material for understanding regional musical identity. The paper emphasizes the role of Ioan T. Florea's research in the preservation and transmission of folkloric heritage, but also its value for contemporary ethnomusicological research. Through historical contextualization and critical analysis, the study contributes to the revaluation of a fundamental source for the knowledge of musical traditions in western Romania.*

Keywords: *Ethnomusicology; Ioan T. Florea; Arad; dance melodies;*

Introducere

Cercetarea etnomuzicologică arădeană își găsește una dintre cele mai solide și coerente fundamentări științifice în activitatea de culegere, analiză și sistematizare realizată de Ioan T. Florea, concretizată în volumul *Folclor muzical din județul Arad. 500 melodii de joc*, publicat în anul 1974.

Volumul "Folclor Muzical din Județul Arad. 500 melodii de joc"

Lucrarea se înscrie într-o etapă de maturitate a etnomuzicologiei românești, caracterizată prin trecerea de la simpla colectare empirică a materialului folcloric la o abordare analitică, tipologică și structurală, integrată într-un cadru metodologic riguros. Demersul lui Ioan T. Florea pornește de la o conștiință clară a valorii documentare și identitare a folclorului muzical din zona Aradului, regiune situată la confluența mai multor arii culturale (Crișana, Banat, Câmpia de Vest, zone subcarpatice), fapt ce conferă repertoriului o diversitate structurală și stilistică remarcabilă. Autorul nu tratează materialul ca pe o simplă relicvă a trecutului, ci ca pe o realitate vie, supusă proceselor de variație, adaptare și transmitere orală, în care tradiția și dinamica contemporană coexistă.

Introducerea volumului formulează explicit obiectivele cercetării: documentarea sistematică a melodiilor de joc din județul Arad, surprinderea particularităților locale de stil, formă și structură, precum și integrarea acestora într-un cadru comparativ mai larg al folclorului românesc. În acest sens, Ioan T. Florea își asumă nu doar rolul de culegător, ci și pe cel de analist, propunând un model de valorificare științifică a materialului care depășește nivelul descriptiv.

Elementul generator al cercetării îl constituie delimitarea cadrului geografic și cultural. Autorul realizează o cartografiere atentă a zonelor de proveniență a melodiilor, insistând asupra relației dintre specificul geografic, structura comunităților rurale și tipologia repertoriului coregrafic și muzical. Această contextualizare permite identificarea unor nuclee stilistice locale, dar și a unor influențe trans-zonale, explicabile prin circulația populației, schimburile culturale și funcția socială a dansului.

Melodiile de joc analizate de Ioan T. Florea au fost culese dintr-un număr semnificativ de localități ale județului Arad, reprezentative pentru principalele zone etnofolclorice ale regiunii: câmpia arădeană, Podgoria Aradului, zona Zărandului și arealele submontane.

Localitățile menționate includ, între altele, Arad, Șiria, Pâncota, Miniș, Covăsânt, Ghioroc, Ineu, Bocsig, Gurahonț, Hășmaș și Avram Iancu, reflectând diversitatea structurală și stilistică a repertoriului de joc arădean.

Localități din care au fost culese melodiile:

1. Zona de câmpie (Arad – vest și sud-vest) – Arad, Șiria, Zimandu Nou, Sântana, Curtici, Pecica, Semlac, Nădlac, Peregu Mare, Peregu Mic, Dorobanți, Iratoșu, Livada, Socodor. Caracteristicile zonei: structuri periodice clare, melodii de joc simetrice, influențe plurietnice (românești, maghiare, slovace), astfel:
2. Zona Podgoriei Aradului – Miniș, Pâncota, Covăsânț, Ghioroc, Șiria, Cuvin. Repertoriu zonei se remarcă prin bogăție melodică, variație motivică intensă, relații strânse între melodie și acompaniament instrumental.
3. Zona de nord și nord-est (spre Crișana) – Ineu, Bocsig, Craiva, Șilindia, Dezna, Gurahonț, Dieci. Caracteristicile melodiilor: ambitus mai larg, procedee frecvente de variație și secvențare, influențe evidente din zona Crișanei.
4. Zona montană și submontană (Apuseni – Zarand) – Hășmaș, Avram Iancu, Vidra, Târnava. Specificul melodiilor acestei zone include structuri melodice arhaice, formule modale stabile, discurs melodic mai liber.
5. Alte localități menționate prin informatori și culegeri punctuale: Macea, Vladimirescu, Zărand, Sebiș, Buteni.

În acest context, Ioan T. Florea nu limitează analiza strict la localitatea administrativă, ci operează cu ariile de circulație a melodiilor, cu variantele locale și sub-locale, precum și cu nuclee repertoriale care depășesc granițele satului, de aceea, unele melodii sunt atribuite unei zone, nu exclusiv unei singure localități.

Caracteristici ale melodiilor de joc din Județul Arad

Melodiile de joc culese din județul Arad se caracterizează printr-un profil funcțional coregrafic, în care elementele melodice, ritmice și intonaționale sunt subordonate mișcării dansului și practicii colective. Discursul muzical este clar articulat, periodic, orientat spre stabilitate tonală relativă, dar în același timp flexibil, ca rezultat al transmiterii orale.

Sistemele de intonație predominante. Cel mai frecvent întâlnit este sistemul modal diatonic, cu structuri apropiate de modul major arhaic, moduri mixte (cu trepte mobile), moduri diatonice nefuncțional-tonale (în sens clasic) caracterizate prin lipsa funcționalismului tonal clasic

(dominantă–subdominantă), accent pe relația tonică – trepte vecine, finalitate melodic-structurală clară, dar fără cadențe armonice elaborate.

Sisteme modale cu trepte mobile. Apar frecvent: treapta a III-a mobilă (balans major/ minor), treapta a VII-a mobilă.

Elemente pentatonice (secundare, dar semnificative). În special în zona de nord și submontană: fragmente pentatonice incomplete, formule melodice fără semitonuri, toate acestea nefiind constituite ca un sistem autonom, ci straturi arhaice integrate în diatonism.

Elementele cromatice apar rar, sunt accidentale, fiind legate de ornamentație, execuții instrumentale, practici mai recente și nu determină structura de bază a melodiei.

Centrele de gravitație sonoră sunt fixate preponderant pe Re, Sol, La, Do, deoarece corespund ambitusului natural al instrumentelor populare (vioară, braci, fluier), permit o rezonanță bună și facilitează acompaniamentul ritmic. Stabilitatea tonicii este afirmată prin finalurile melodice și prin repetiție, iar modulațiile sunt aproape inexistente. Eventualele deplasări sunt percepute ca transpoziții, nu ca schimbări funcționale de tonalitate. Relația tonică – dominantă nu stabilește structuri de tip tonal, dominantă apare adeseori ca treaptă de sprijin, sau ca punct de rotație melodică, cu rol de axă de variație.

Ambitusul melodiilor se încadrează de regulă între sextă – octavă, sunt evitate extremelor registrului, favorizând intonațiile sigure și repetitive, adecvate dansului.

Melodiile de joc din județul Arad se înscriu predominant într-un sistem de intonație modal-diatonic, caracterizat prin stabilitate tonică, trepte mobile și absența funcționalismului tonal clasic. Tonicile preferate, precum Re, Sol, La și Do, reflectă adaptarea la practica instrumentală tradițională și la funcția coregrafică a repertoriului. Flexibilitatea intonațională, elementele pentatonice reziduale și caracterul ne-modulatoriu al discursului melodic confirmă apartenența acestor melodii la un strat tradițional în care structura muzicală este subordonată mișcării și continuității dansului.

Din punct de vedere metodologic, cercetarea se remarcă prin rigoarea criteriilor de selecție și ordonare a materialului. Ioan T. Florea acordă o atenție specială autenticității surselor, fidelității transcrierii și conservării variantelor, evitând uniformizarea sau „corectarea” artificială a melodiilor.

Transcrierea muzicală urmărește redarea exactă a profilului melodic, ritmic și modal, inclusiv a particularităților de intonație și accentuare specifice interpretării populare.

Un aport valoros al lucrării îl reprezintă sistemul de clasificare formală și motivică a melodiilor de joc. Autorul propune o analiză structurală bazată pe identificarea motivelor generatoare, a procedeelelor de variație

(repetiție, secvențare, transpoziție, dezvoltare) și a relațiilor dintre fraze și perioade muzicale. Această abordare permite evidențierea mecanismelor interne de construcție a discursului muzical popular și demonstrează existența unor principii de organizare coerente, comparabile cu cele ale muzicii culte, dar funcționând într-un sistem estetic diferit.

Analiza formelor muzicale scoate în evidență predominanța structurilor binare și periodice, adaptate funcției coregrafice a melodiilor, precum și flexibilitatea formelor, generate de practica orală și de rolul interpretului. Variația nu este tratată ca o abatere de la un „model ideal”, ci ca un principiu constitutiv al creației populare, expresie a inventivității colective și a adaptării la contextul interpretativ.

Din punct de vedere ritmic și metric, melodiile de joc din județul Arad se caracterizează prin predominanța metrului binar, articularea clară a pulsației și simetria frazei, elemente indispensabile funcției coregrafice. Ritmul este construit pe modele tipizate, cu valori simple și accente stabile, sincopile având un rol secundar și energizant. Această organizare conferă repertoriului stabilitate, repetitivitate și coerență formală, asigurând continuitatea dansului și participarea colectivă.

Din analiza culegerii lui Ioan T. Florea reiese că tarafurile instrumentale din județul Arad se caracterizează printr-o structură flexibilă, organizată în jurul viorii ca instrument conducător. Predomină formațiile de tip vioară-braci-contrabas, la care se pot adăuga, contextual, țambalul sau instrumente de suflat. Nu se poate vorbi despre o formație fixă, standardizată, ci despre adaptări locale funcționale, determinate de contextul coregrafic și de resursele comunității.

Lucrarea acordă un spațiu semnificativ relației dintre melodie și acompaniamentul instrumental, aspect adesea neglijat în culegerile anterioare. Prin exemplele notate, Ioan T. Florea demonstrează că acompaniamentul nu are doar un rol de susținere ritmică, ci participă activ la configurarea expresiei muzicale, influențând percepția formei și dinamica dansului. Această perspectivă deschide direcții importante pentru studiul practicilor interpretative tradiționale.

Dimensiunea statistică și sinoptică a cercetării, reflectată în tabelele de frecvență și clasificare, conferă lucrării un caracter de sinteză științifică. Datele cantitative nu sunt utilizate în mod pur descriptiv, ci ca instrumente de interpretare, permițând identificarea tiparelor dominante, a excepțiilor și a tendințelor structurale ale repertoriului arădean.

Concluzii

Prin amploarea materialului, coerența metodologică și profunzimea

analizei, cercetarea lui Ioan T. Florea reprezintă o contribuție majoră la valorificarea patrimoniului muzical tradițional din județul Arad.

Lucrarea se impune nu doar ca document de arhivă, ci ca model de cercetare etnomuzicologică, relevant pentru studiile regionale și pentru reflecția teoretică asupra creației muzicale populare românești, iar volumul analizat demonstrează că folclorul muzical arădean constituie un sistem artistic complex, cu legități proprii de organizare și evoluție.

Așadar, prin demersul său științific, Ioan T. Florea reușește să transforme materialul cules într-un corpus analitic de referință, contribuind decisiv la consolidarea cercetării etnomuzicologice românești și la integrarea acesteia în circuitul valorilor culturale naționale.

Bibliografie / References

ALEXANDRU, T. (1956), Instrumentele muzicale ale poporului român [The musical instruments of the Romanians]. București: Editura de Stat pentru literatură și artă.

ALEXANDRU, T. (1975), Muzica populară românească [Romanian folk music]. București: Editura Muzicală.

BIRÓ, V. (2023). Scrisorile lui Bartók păstrate de Constantin Brăiloiu. Budapest: Akadémiai Kiadó.

FLOREA, Ioan T. (1974). Folclor muzical din județul Arad. Vol. I: 500 melodii de joc. Arad: Centrul de Îndrumare a Creației Populare și a Mișcării Artistice de Masă al Județului Arad. FLOREA, Ioan T. (1997). Scrieri etnomuzicologice. Arad: Editura Mirador

NISTOR, A. (2010). Folclor coregrafic arădean. Arad: Editura Gutenberg Univers